

11th International Conference on Language, Literature, Culture and History Studies

توصیف زبانشناختی حسن تحلیل، راهبردی طنز آفرین در غزلیات حافظ

فرهاد فریدزاده

کارشناس ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات

کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه پیام نور واحد لواسان

چکیده

طنز یکی از انواع ادبی است که به زیرمجموعه های مختلفی تقسیم شده است که با انواع ظرافت‌ها و شوگردهای مختلف از جدی‌ترین فنون سخن‌گویی است. حافظ به عنوان یکی از طنزآنان تاریخ زبان فارسی از صنایع و بدایع مختلفی در جهت طنز آفرینی بهره برده است. یکی از مهمترین و تاثیرگذارترین صنایعی که در این جهت از آن در غزلیات حافظ استفاده شده است حسن تعلیل است. حسن تعلیل آنست که شاعر برای تردید یا سؤال یا شبهه ای که بر رفتار یا گفتار او گرفته اند دلیلی کنایه آمیز می آورد که خود به حسن تحلیل هم راستا و حسن تعلیل عکس تقسیم می‌شود. حسن تحلیل استدلالیست عموماً نه بر پایه واقعیت، بلکه بر پایه حقیقت و حقیقتی که از پنجره شاعر قابل مشاهده است و این مهم خطر پذیرش و یا ناپذیرش را به همراه دارد. یکی از نظریه های مهم در حوزه خنده‌آورها نظریه راسکین و آتاردوست که به ساحت اندیشگانی و تاسف انگیزانندگی طنز اشاره‌ای ندارد. حافظ با ظرافت های وجودی و بیانی مختص خود از حسن تحلیل در جهت طنزآزی و طنز آفرینی بهره می‌گیرد و به خوبی از عهده این مهم بر می‌آید.

کلمات کلیدی: حافظ، طنز، حسن تعلیل